

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG VỚI VĂN HÓA TRUYỀN
THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI TRẮNG TẠI BẢN ÁNG,
XÃ ĐÔNG SANG, HUYỆN MỘC CHÂU TỈNH SƠN LA**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA

Ngành: Văn hóa dân tộc thiểu số

Mã số: 608

Sinh viên thực hiện : Đặng Huyền Trang

Giảng viên hướng dẫn: TS. Nguyễn Thị Việt Hương

HÀ NỘI – 2010

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, em xin chân thành cảm ơn Khoa Văn hóa Dân tộc thiếu số, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã tạo điều kiện cho em thực hiện luận văn này. Em xin chân thành cảm ơn cô giáo, Tiến sỹ Nguyễn Thị Việt Hương đã chỉ bảo cho em trong quá trình thực hiện đề tài. Do khả năng và điều kiện có hạn , thời gian nghiên cứu chưa dài, vì vậy những vấn đề trình bày trong luận văn chắc chắn còn nhiều thiếu sót, kính mong các thầy giáo, cô giáo chỉ bảo và góp ý, bổ sung để luận văn đạt được kết quả mong muốn,hoàn thiện, ứng dụng vào thực tế.

Em xin chân thành cảm ơn!

Sinh Viên

Đặng Huyền Trang

Lớp Văn hóa Dân tộc 12B

MỤC LỤC

PHẦN MỞ

ĐẦU.....1

Chương 1: KHÁI QUÁT VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI TRẮNG TẠI BẢN ÁNG, XÃ ĐÔNG SANG, HUYỆN MỘC CHÂU, TỈNH SƠN

LA.....7

1.1. KHÁI QUÁT ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI CỦA BẢN ÁNG XÃ ĐÔNG SANG HUYỆN MỘC CHÂU TỈNH SƠN

LA.....7

**1.1.1. Điều kiện tự
nhiên.....7**

**1.1.2. Môi trường xã
hội.....8**

1.2. CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG NGƯỜI THÁI TRẮNG TẠI BẢN ÁNG, XÃ ĐÔNG SANG, HUYỆN MỘC CHÂU, TỈNH SƠN

**LA.....
.....9**

**1.2.1. Tập quán mưu
sinh.....9**

1.2.2. Các giá trị di sản văn hóa vật thể của người Thái Trắng tại bản Áng, xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn

La.....11

1.2.3. Các giá trị di sản văn hóa phi vật thể của người Thái Trắng tại bản Áng, xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La
.....17

Chương 2: VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI TRẮNG TẠI BẢN ÁNG DƯỚI SỰ TÁC ĐỘNG CỦA KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG.....
.....29

2.1. KHÁI QUÁT VỀ KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG BẢN ÁNG.....29

2.1.1. Vị trí và giới hạn khu đất.....29

2.1.2. Hoạt động du lịch của khu sinh thái rừng thông bản Áng.....33

2.2. TÁC ĐỘNG CỦA KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG BẢN ÁNG ĐẾN MÔI TRƯỜNG
.....35

2.2.1. Tác động tới môi trường nước – không khí.....35

2.2.2. Tác động tới môi trường không khí – đất và cảnh quan.....36

2.3. TÁC ĐỘNG CỦA KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG ĐẾN SỰ PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI.....37

2.4. TÁC ĐỘNG CỦA KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG ĐẾN CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI TRẮNG TẠI BẢN ÁNG, XÃ ĐÔNG SANG, HUYỆN MỘC CHÂU, TỈNH SƠN LA.....42

2.4.1. Tác động đến tập quán mưu sinh.....42

**2.4.2. Tác động của khu sinh thái rừng thông đến các giá trị di sản văn hóa vật thể
.....44**

**2.4.3. Tác động của khu sinh thái rừng thông đến các giá trị di sản văn hóa phi vật thể
..... 50**

Chương 3 : ĐIỀU CHỈNH MỐI QUAN HỆ GIỮA VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI TRẮNG VỚI CÁC HOẠT ĐỘNG CỦA KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG BẢN ÁNG.....62

3.1. ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG CỦA KHU SINH THÁI RỪNG THÔNG ĐỐI VỚI VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI TRẮNG TẠI BẢN ÁNG, XÃ ĐÔNG SANG, HUYỆN MỘC CHÂU, TỈNH SƠN LA.....62

3.1.1. Những tác động tích cực.....62

3.1.2. Những tác động tiêu cực.....64

3.2. XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN TRONG NHỮNG NĂM TỐI.....	66
3.3. CÁC GIẢI PHÁP.....	68
3.3.1. Về các phương thức bảo tồn.....	69
3.3.2. Về cơ chế chính sách.....	69
3.3.3. Xây dựng bản du lịch cộng đồng.....	70
3.3.4. Giải pháp về đào tạo và phát triển nguồn nhân lực.....	72
3.3.5. Giải pháp về đầu tư, cơ sở hạ tầng du lịch.....	74
3.3.6. Giải pháp về môi trường tự nhiên.....	75
3.3.7. Giải pháp về xúc tiến và quảng cáo du lịch.....	76
3.3.4. CÁC KIẾN NGHỊ.....	76

<i>* Đối với tỉnh, huyện và các ban ngành.....</i>	<i>77</i>
<i>* Đối với các nhà đầu tư.....</i>	<i>79</i>
<i>* Đối với người dân tộc Thái tại bản Áng.....</i>	<i>80</i>
<i>* Đối với hoạt động khai thác kinh doanh du lịch.....</i>	<i>81</i>
KẾT LUẬN.....	83
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	85
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Mộc Châu là huyện lớn nhất tỉnh Sơn La, được coi là huyện cửa ngõ của tỉnh, của Tây Bắc (*Sơn La, Điện Biên, Lai Châu, Lào Cai*) nối Tây Bắc với Hòa Bình, Hà Nội vào vùng kinh tế - du lịch trọng điểm của Bắc Bộ, với diện tích 2052 km² dân số hơn 150.000 người, có 12 dân tộc cùng sinh sống ở 366 bản, tiểu khu thuộc 27 xã, 2 thị trấn. Huyện Mộc Châu có khí hậu trong lành mát mẻ, là huyện trọng điểm về phát triển kinh tế của tỉnh Sơn La, với các ngành chăn nuôi bò sữa, cây chè đã nổi tiếng, đặc biệt là ngành du lịch đang phát triển mạnh. Nơi đây đang bảo tồn nhiều nét bản sắc văn hóa đặc sắc của các dân tộc như: Mông, Dao, Khơ mú, Thái, LaHa, Mường, ... Trong đó không thể không nhắc tới văn hóa Thái. Văn hóa truyền thống của người Thái đã được hình thành từ lâu đời, đã trở thành bộ phận không thể tách rời của văn hóa dân tộc Việt Nam. Những giá trị văn hóa trong kiến trúc nhà ở, ẩm thực, nét hoa văn, hay loại hình nghệ thuật dân gian, phong tục tập quán... các giá trị văn hóa của họ đã hình thành nên cốt cách, diện mạo của người Thái và được lưu truyền từ đời này sang đời khác.

Trải qua những biến cố và thăng trầm của lịch sử, nó đã được chắt lọc và bổ sung tạo nên nét văn hóa độc đáo riêng của người Thái. Vì vậy, trong suy nghĩ, trong đời sống của người Thái Trắng, những nét văn hóa ấy vẫn tồn tại và lưu giữ ít nhiều có nhiều biến động và chịu sự tác động của chính sách phát triển kinh tế - xã hội.

Trong những năm gần đây, việc đầu tư xây dựng các điểm tuyến vệ tinh du lịch ở Mộc Châu đã được thực hiện, dần từng bước phát triển du lịch, dịch vụ trong điều kiện hạ tầng kỹ thuật hiện trạng chưa phát triển kịp thời đồng bộ, có thể huy động mọi nguồn vốn đầu tư đồng thời hỗ trợ, thúc đẩy tổng thể du lịch, dịch vụ của Mộc Châu. Một trong các tuyến điểm vệ tinh là khu sinh

---

---

thái rừng thông bản Áng thuộc xã Đông Sang. Với điều kiện đặc thù của vùng tiểu khí hậu (có nhiệt độ mát mẻ vào mùa hè trung bình 20⁰C, mùa đông khô ráo và đặc biệt không có sương mù như các vùng xung quanh), khu rừng thông bản Áng là vùng không gian có sắc thái văn hóa Thái bản địa – những kiến trúc cảnh quan độc đáo. Hiện nay, khu sinh thái rừng thông bản Áng là một trong những địa điểm lý thú và gây ấn tượng khá sâu sắc với du khách trong và ngoài huyện.

Tuy nhiên, cùng với sự phát triển và quảng bá du lịch là sự giao thoa văn hóa mạnh của các văn hóa khác, bước đầu làm biến đổi những giá trị văn hóa độc đáo đặc trưng riêng của họ, việc nghiên cứu, bảo tồn, điều chỉnh giữa văn hóa truyền thống và phát triển du lịch bền vững là hết sức cần thiết.

Vì vậy, là một sinh viên khoa Văn hóa Dân tộc trường Đại học Văn hóa Hà Nội, là con em của quê hương vùng núi Tây Bắc này, người viết muốn góp một phần sức nhỏ bé của mình vào công cuộc xây dựng quê hương Tây Bắc và việc bảo lưu vốn văn hóa truyền thống dân tộc Thái nên đã chọn đề tài **“ khu sinh thái rừng thông bản Áng với văn hóa truyền thống của người Thái Trắng tại bản Áng, xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La”** cho luận văn tốt nghiệp của mình.

2. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu của đề tài

Thông qua việc đánh giá sự ảnh hưởng qua lại giữa khu sinh thái rừng thông bản Áng và văn hóa truyền thống người Thái Trắng, đề tài nhằm làm rõ sự tác động của khu sinh thái rừng thông bản Áng tới văn hóa truyền thống trong quá trình giao thoa văn hóa.

Từ đó đề xuất những giải pháp cơ bản nhằm nâng cao hiệu quả trong công tác phát triển du lịch bền vững và hiệu quả công tác bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của người Thái Trắng tại bản Áng, xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La.

Để thực hiện được mục đích trên, đề tài phải giải quyết những nhiệm vụ sau:

- Khái quát về văn hóa truyền thống của người Thái Trắng và khu sinh thái rừng thông bản Áng, xã Đông Sang, Mộc Châu, Sơn La.

- Khảo sát, đánh giá sự tác động giữa hai yếu tố văn hóa truyền thống và khu du lịch rừng thông bản Áng trên các phương diện cụ thể.

- Bước đầu đặt vấn đề điều chỉnh mối quan hệ giữa văn hóa truyền thống và khu sinh thái rừng thông bản Áng nhằm đẩy mạnh hơn nữa công tác bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống và phát triển du lịch bền vững.

3. Phạm vi và đối tượng nghiên cứu

Để xác định được phạm vi và đối tượng nghiên cứu đề tài cần định rõ nội dung một số khái niệm.

* Du lịch: Theo liên hiệp quốc tế các tổ chức lữ hành chính thức (*International Union of Official Travel Organization. IUOTO*). “Du lịch được hiểu là hành động du hành đến một nơi khác với địa điểm cư trú thường xuyên của mình nhằm mục đích không phải để làm ăn, tức không phải để làm một nghề hay một việc kiếm tiền sinh sống.

- “Du lịch là tổng hòa các mối quan hệ, hiện tượng, các hoạt động kinh tế bắt nguồn từ các cuộc hành trình và lưu trú của cá nhân hay tập thể ở bên ngoài nơi ở thường xuyên của họ hay ngoài nước của họ với mục đích hòa bình. Nơi họ đến lưu trú không phải là nơi làm việc của họ”(*nguồn theo Hội Nghị Liên Hợp Quốc về Du Lịch ở Roma năm 1963*)

- “Du lịch là hoạt động của con người đi tới một nơi ngoài môi trường thường xuyên (nơi ở của mình), trong một khoảng thời gian ít hơn khoảng thời gian đã được các tổ chức du lịch quy định trước, mục đích của chuyến đi không phải là để tiến hành các hoạt động kiếm tiền trong phạm vi vùng tới

---

thăm” (nguồn theo định nghĩa của Hội nghị Quốc tế về thống kê du lịch ở Ottawa, Canada tháng 06/1991)

- “Du lịch là hoạt động của con người ngoài nơi cư trú thường xuyên của mình nhằm thỏa mãn nhu cầu tham quan, giải trí, nghỉ dưỡng trong khoảng thời gian nhất định “(nguồn theo Điều 10 Pháp lệnh Du lịch của Việt Nam)

* Văn hóa truyền thống là những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá khứ và gắn với quá trình hình thành, phát triển của cộng đồng.

Văn hóa thường chia thành hai bộ phận cấu thành là văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần. Nhưng sự phân chia này chỉ mang ý nghĩa tương đối. Cái gọi là vật chất thực ra là vật thể hóa các giá trị tinh thần, giá trị tinh thần lại được trầm tích trong các hình thức vật thể.

Trong cuốn “ Văn hóa các dân tộc vùng đông bắc “ của PGS. TS Hoàng Nam đã phân loại đối tượng nghiên cứu văn hóa truyền thống các dân tộc thành: Đời sống kinh tế, văn hóa vật thể và văn hóa phi vật thể. Trong đó:

- Đời sống kinh tế bao gồm hoạt động trồng trọt và chăn nuôi, ngành nghề thủ công và hoạt động hái lượm, săn bắt, kinh tế, trao đổi mua bán.

- Văn hóa vật thể là sản phẩm vật chất do con người sáng tạo ra nhằm phục vụ nhu cầu vật chất của con người như xây dựng bản, làng, nhà ở, trang phục, ăn uống, phương tiện vận chuyển.

- Văn hóa phi vật thể là sản phẩm tinh thần do con người làm ra nhằm thỏa mãn nhu cầu tinh thần của con người gồm ngôn ngữ, chữ viết, văn học, nghệ thuật, dân ca, dân vũ, tổ chức gia đình, làng bản...

Khi nói đến văn hóa truyền thống của người Thái thì chính là những giá trị vật chất và tinh thần mà họ sáng tạo ra trong lịch sử tồn tại. Các giá trị ấy có bổ sung, chọn lọc và trở thành thói quen, nếp sống của người Thái.

Trên cơ sở khu biệt các khái niệm như vậy đề tài sẽ tập trung vào việc khảo sát các tác động của khu sinh thái, các hoạt động du lịch đến văn hóa truyền thống của người Thái Trắng. Văn hóa truyền thống sẽ chịu tác động của khu sinh thái và các hoạt động du lịch trên các phương diện sau:

- Tác động đến môi trường
- Tác động đến kinh tế - xã hội
- Tác động đến các giá trị văn hóa vật thể gồm: tổ chức làng bản, nhà ở, trang phục, ăn uống, nghề thủ công.
- Tác động đến các giá trị văn hóa phi vật thể gồm: dân ca, dân vũ, lễ hội, quan hệ gia đình dòng họ, tôn giáo, tín ngưỡng, cưới xin, tang ma.

Đề tài tập trung nghiên cứu về văn hóa truyền thống của người Thái tại bản Áng, xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La dưới những tác động của các hoạt động kinh doanh dịch vụ du lịch.

4. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp luận chung là phương pháp luận chủ nghĩa Mác- Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Phương pháp cụ thể được đề tài sử dụng là phương pháp điều tra xã hội học, điều dã dân tộc học, điền dã tại thực địa, quan sát, phỏng vấn, phân tích, tổng hợp, so sánh, đối chiếu. Trong đó, trực tiếp nhất là phương pháp điều tra xã hội học và điền dã dân tộc học. Kết quả thu được từ quan sát và phỏng vấn sâu tạo cho ta những dữ liệu để hiểu hơn về văn hóa vật thể và phi vật thể của người Thái Trắng nơi đây.

5. Những đóng góp của đề tài

Thông qua việc nghiên cứu sự tác động của khu sinh thái rừng thông bản Áng đến văn hóa truyền thống của người Thái Trắng ở bản Áng, xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La.

Đề tài muốn đóng góp thêm nguồn tư liệu mới, những nhìn nhận khách quan cũng như tài liệu cụ thể cho việc tìm hiểu và bổ sung đầy đủ, chính xác hơn về sự tác động giữa văn hóa truyền thống người Thái Trắng và khu sinh thái rừng thông bản Áng. Qua đó thấy được sự tác động của khu du lịch đến sự phát triển kinh tế - xã hội và những biến đổi của văn hóa vật thể và phi vật thể. Kết quả nghiên cứu luận văn sẽ góp thêm cơ sở khoa học cho việc định hướng các dự án du lịch vùng đồng bào dân tộc thiểu số. Trong đó việc giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của người Thái Trắng nói riêng, các dân tộc nói chung trước trào lưu “ *hội nhập* ” của văn hóa hiện nay để phát triển du lịch bền vững.

6. Bố cục nội dung của đề tài

Ngoài phần dẫn luận, tài liệu tham khảo & các phụ lục, biểu đồ đề tài có bố cục và nội dung như sau:

Chương 1. Khái quát về văn hóa truyền thống của người Thái Trắng tại bản Áng, xã Đông sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La.

Chương 2. Văn hóa truyền thống của người Thái Trắng ở bản Áng dưới sự tác động của khu sinh thái rừng thông bản Áng.

Chương 3. Điều chỉnh mối quan hệ giữa văn hóa truyền thống của người Thái Trắng với các hoạt động du lịch của khu sinh thái rừng thông bản Áng, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La.

Tài liệu tham khảo

1. Cầm Trọng - Phan Hữu Dật. *Văn hoá Thái Việt Nam*, NXB Văn hoá Dân tộc, Hà Nội, 1995.
2. Chu Thái Sơn (chủ biên) Cầm Trọng. *Người Thái*, Nhà xuất bản trẻ, 2005.
3. TS. Dương Bá Sơn. (Viện Kinh Tế học) *Bảo tồn và phát triển các làng nghề trong quá trình công nghiệp hoá*, NXB KHXH, Hà Nội, 2001
4. Đặng Nghiêm Vạn (và các tác giả) *Những nhóm dân tộc thuộc ngữ hệ Nam Á ở Tây bắc*, NXB XHXH, Hà Nội, 1976.
5. Nguyễn Văn Huy. *Bức tranh văn hoá các dân tộc thiểu số Việt Nam*, Nhà xuất bản Giáo dục, 1998.
6. PGS.TS. Đỗ Đình Hằng (chủ biên). *Tìm hiểu đường lối văn hoá của Đảng Cộng Sản Việt Nam*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2006.
7. TS. Trần Bình. *Văn hoá các dân tộc thiểu số vùng Tây bắc*. Giáo trình, trường Đại học Văn hoá Hà Nội, 2007.
8. Ngô Đức Thịnh. *Bảo tồn và phát huy văn hoá truyền thống các dân tộc, tạp chí dân tộc học*, Hà Nội, 1993.
9. Ngô Đức Thịnh. *Văn hoá vùng và phân vùng văn hoá Việt Nam*, Hà Nội, 1993.
10. Hoàng Lương. *Hoa Văn Thái*. NXB Lao động, Hà Nội, 2003.
11. Hoàng Nam, Lê Ngọc Thắng. *Nhà Sàn Thái*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1984
12. *Quy hoạch tổng thể khu du lịch sinh thái rừng thông bản Áng thuộc xã Đông Sang, huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La*, Khu quản lý du lịch huyện Mộc Châu, 2005.

-
13. Trần Diễm Thuý. *Văn hoá Du lịch*, Giáo trình Đại học, NXB VHDT, Hà Nội, 2009
  14. Trần Ngọc Thêm, *Tìm về bản sắc văn hoá Việt Nam*, NXB. TP. Hồ Chí Minh, TP HCM, 1997.
  15. Viện dân tộc học. *Các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía bắc)*, NXB Khoa học Xã hội, Hà Nội, 1978.